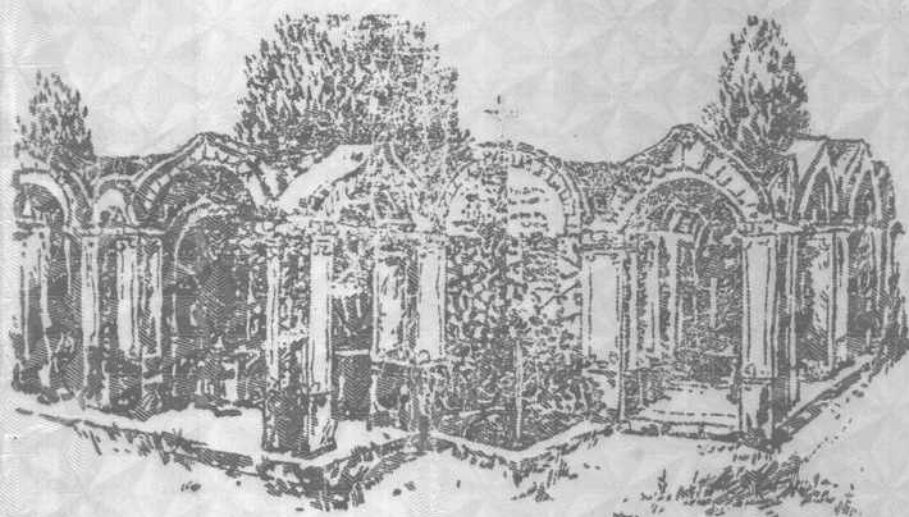

МЕНО НЕДЕЛЧЕВ

БЕСРАБСКИТЕ БЪЛГАРИ
ТАРАКАНИЯ

В. Търново, 1998

ПРЕДГОВОР

Преди още да седна да пиша тази книга бях решил, че тя със съдържанието си трябва да привлече вниманието и интереса както на специалиста историк и филолог, така и на средно интелигентния българин. Това, по-моему, означава тя едновременно да е и научна и популярна. Дали съм успял – това ще каже читателят.

Всяка една от трите части – А. История, Б. Диалект и В. Речник, може да бъде и отделна монография. А и статиите (студиите), които са включени в съдържанието на трите части, могат да бъдат четени и разглеждани самостоятелно.

Историческата част е задължителен и необходим информационен фон на останалите две, които намирам за основни. Тази част няма претенции за пълнота и оригиналност. Използвани са известни източници, а изводите и заключенията са наложени от логиката на събитията и фактите такива, каквито съм ги видял, чул и осъзнал.

Втората част (Диалект) съзнателно не следва многократно използвания калъп за описание на местен говор, широко познат в българската диалектоложка практика. Това могат и би следвало да направят други хора – бесарабски българи-филолози.

Към тази част се отнасят и двете ономастични студии – за топонимите и антропонимите. Те едновременно характеризират и историята и душевността на бесарабския българин-тараклиец, неговия диалект и, в частност, речника му.

Третата част е Речникът. Той не е пълен и при подобен род издание е немислимо да бъде пълен, защото относителната му пълнота предполага да съдържа 10–15 хиляди заглавни думи.

Речникът се предхожда от една кратка обобщаваща статия за лексикалните особености на говора.

В Приложенията са поместени оригинални текстове – образци от живата реч на българите в Тараклия, материали от устния песенен и приказен фолклор, а и печатани текстове в

местния печат. Пак тук следват имената на основните ми информатори, карти, снимки и списък на използваната литература.

Персонална благодарност мога да изкажа само на няколко души – българи от Тараклия, които ми помогнаха при събирането на езиковия материал, но няма да ги назовавам поименно, за да не обидя несъзнателно някого.

Искам да призная нещо, което в сухите изводи на установената щампа на изследователската работа може и да не прозира.

Писах тази книга с обич към българите, към бесарабските българи. С обич, но и с болка за тяхната съдба. И яд понякога ме обземаше, че сякаш не са опазили езика ни. Но то не е така. Не е така, защото цели 200 години са били почти забравени от майка България, от т. нареч. метрополия. Е, лесно ли им е било? Имат ли те вина? Имат ли те вина, че са били русифицирани, че са болшевизирани, че методично се е работило за тяхното денационализиране? Затова, че винаги в тези два века и румънци и руснаци; и татари и молдовани; и царски чиновници и болшевишки величия са ги считали за втора категория хора? Интернирани, забравяни от централната власт, изтребвани, използвани докрай и по "целесъобразност", но оцелели. Шапка свалям на тези хора, които днес живеят в Бесарабия, в Тараклия и се наричат българи. Срамувам се обаче за българската ни политика от всички времена. Кой друг народ така е забравил и изоставил своите? Само за това, че сме малък народ, извинение и прошка не можем да получим. А на тези бесарабски българи дори и на ум не им минава гласно да ни упрекуват. Понякога статистически и "научно" само отчитаме колко са опълченците от бесарабските българи; колко са офицерите и генералите, чийто произход е бесарабски; колко и кои са министър-председателите на България, които са родени в Бесарабия; кои и колко са участниците в събития като Татарбунарското въстание (1924 г.), Гражданската война в Русия, във войната срещу Германия (1941 – 1945 г.) и т. н. Е, и какво от това? Имена, хора, човешки подвиг и човешки съдби! Българската държава, майка България, е длъжник на своите бесарабски чеда.

Аз работих сред тези българи. И аз, и моите колеги искахме

от техните деца (ученици и студенти) да знаят за България и да обичат България повече сякаш, отколкото нашите у нас. Да, но ако някое дете (ученик, студент) ни попиташе: "А защо?". Слава Богу, че на тях и през ум не им минаваше, от възпитание или от деликатност и уважение, да задават подобни въпроси!

Книгата е предназначена за българите в Бесарабия, а не само за живущите и родените в гр. Тараклия. От нея биха могли да се ползват местните учители по български език, студентите филолози и историци, а и всички любознателни читатели, които се интересуват от българистичните проблеми.

Авторът.

СЪДЪРЖАНИЕ

Предговор	3
Увод	7
Билингвизмът на бесарабските българи и езикова ^{та} ситуация	7
А. История	11
I. Българите (и гагаузите) в Бесарабия (Молдова и Украйна)	11
I. 1. <i>Кратък исторически преглед</i>	11
I. 2. <i>За управлението и статута на заселниците в Бесарабия</i>	17
I. 3. <i>Българите в условията на преселници</i>	20
I. 4. <i>За макротопонимите Бесарабия и Буджак</i>	25
II. Град Тараклия. Опит за кратко демографско описание	31
Б. Диалект	49
I. Справка за изследванията върху българските говори в някагашна Южна Русия и в бившия Съветски съюз	49
I. 1. <i>Говорът на Тараклия в "Атлас българских говоров в СССР"</i>	55
II. Говорът на Тараклия в сравнение с българските говори в метрополията	61
III. Социолингвистични наблюдения върху характерните особености на българската реч	75
Б. 1. Ономастика (в социолингвистичен аспект)	92
IV. Топонимията на град Тараклия	92
IV. 1. <i>Речник на топонимите</i>	102
IV. 2. <i>Азбучник на термини (ороними, хидроними, ойконими)</i>	111
IV. 3. <i>Речник на изчезнали от антропонимичната система на Тараклия български лични собствени имена, които участват в образуването на топоними</i>	113
IV. 4. <i>Бележки</i>	115
IV. 5. <i>Съкращения</i>	117

V. Лични и фамилни имена на бесарабските българи в Тараклия.....	119
V. 1. Цел, задача и начин на работа.....	119
V. 2. Особености на фамилните имена.....	122
V. 3. Особености на личните имена.....	128
V. 4. Речник на лични и фамилни имена.....	132
V. 5. Използвана литература.....	153
V. Речник.....	154
VI. Някои лексикални черти на говора и характер на речника.....	154
VII. Речник.....	160
Г. Приложения.....	233
VIII. Текстове (образци от говора на Тараклия).....	234
Информатори.....	248
Използвана литература.....	250
Резюме на румънски език.....	256
Резюме на руски език.....	258
Карти и снимки.....	260